

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Николета Вангелова Михалева

Икономически университет – Варна

Научна специалност: Философия на културата, политиката, правото и икономиката.

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност 2.3. Философия, Философия на културата, политиката, правото и икономиката (Философия на езика) в СУ „Св. Климент Охридски“.

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №РД 38-367 от 11.07.2022 г. на Ректора на СУ.

Автор на дисертационния труд: **Илия Русенов Русенов**

Тема на дисертационния труд: **„Емпирични методи във философията“**

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра „Философия“*, *Философски факултет* на СУ по специалност „Философия

на езика“. Обучението е осъществено в *редовна* форма през периода 2018-2022 г.

През 2020 г. завършва специалност *„Философия на средните училища“* (ОКС „Магистър“) в СУ „Св.Климент Охридски“, задочно обучение, а през 2017 г. магистратура по *„Трудова и организационна психология“* към Философски факултет, бакалавър е от 2015 г. спец. *„Философия“* към Философски факултет, редовно обучение. От 2017 г. работи като специалист, управление на човешки ресурси в „Девин“ ЕАД.

Като докторант е изпълнил всички изисквания, поставени в индивидуалния план за обучение: с висок успех са положени всички планирани изпити; осъществена е учебно-методическа работа. Всички дейности са изпълнени в срок.

2. Обща характеристика и оценка на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем от 173 стандартни страници. Структурата на дисертацията е точно промислена, логично издържана и отговаря на поставените цели и задачи на изследването. Дисертацията се състои от *увод, пет основни глави: Що е емпирично изследване? Философско размишление и експериментиране, Логико-лингвистичният подход във философията като предтеча на емпиричните философски изследвания, Експерименталната философия на XXI век, Други емпирични методи на изследване, заключение и библиография.*

Представеното за защита дисертационно изследване в областта на съвременната философия на езика е *актуално и слабо разработено* в българските философски традиции. Научното изследване на подобни проблеми от млад български анализатор несъмнено заслужава адмирации, защото изисква задълбочено познаване на теорията и поемането на сериозен риск в твърде дискуссионна сфера. Това е демонстрация на

отговорност към науката, самочувствие и лична смелост. Темата на изследването е коректно формулирана в съдържателно отношение – налице е съответствие между заглавие и съдържание на дисертационния труд, както и балансирано съчетаване на теоретични познания и умения за практически анализ.

В *първа глава* е разгледано понятието за емпирично изследване в социалните науки, видовете и фазите, при които то протича, както и връзката му с философия на науката. Различните параграфи представляват описания на емпиричните методи и техните етапи, които се наблюдават в научно-изследователските подходи, като е показано какви и къде са философските проблеми, свързани с тях. Разгледани са условията, при които се създава едно емпирично изследване и ролята на експериментатора, както и разликата между първично и вторично изследване.

Втора глава е посветена на общата характеристика на емпиричното познание, както философията го експлицира, и неговото място във философията, въз основа на което последната се поставя в специфичното за нея отношение към света изобщо и към познаващите в частност.

В първата част на втора глава се разглеждат въпросите за емпиричното познание и емпиричните изследвания, особено в социалните дисциплини. Реконструиран е възгледът на П. Клайн за съвременните отговори на трилемата на Агрипа, за да се изясни какво е мястото на емпиричните твърдения в обосноваването на вярванията. Понататък се прави кратка реконструкция на възгледите на Кант за опита, отчита се тяхното влияние върху философията през ХХ в. и се сравняват със съвременните интерпретации, предложени от Р. Чизъм. Прави се опит за по-убедително обосноваване на емпиричните твърдения, като се започне от Хемпел и Карнап и се завърши с Пътнам. Изводите са преди всичко негативни. Разгледан е научният реализъм като контрапункт на

конвенционализма и конструктивизма, като акцентът се поставя върху разбирането на ролята на емпиричното в познанието и най-вече в науката, защото там то е с най-висок епистемичен и социален престиж.

Втората част на главата отделя специално внимание на същността и методологията на мисловните експерименти. Те се експлицират на базата на популярни примери, които се използват широко, но не са анализирани систематично в нашата философска книжнина.

Третата глава на дисертационния труд е посветена на логико-лингвистичния подход във философията и ролята на аналитичната философия, като част от лингвистичната парадигма в началото на ХХ век, като подготовка за въвеждането на емпирични методи във философията. Философията на езика, като основополагащ дял на аналитичната философия, е систематично изследване за природата на езика и неговите конститутивни елементи - естеството на смисъла и значението, използването и познанието на езика и връзката между езика и реалността. Сред представителите на философията на езика, разгледани в настоящия дисертационен труд, са Готлоб Фреге, Бърtrand Ръсел, Лудвиг Витгенщайн, Алфред Тарски, Доналд Дейвидсън, Уилард ван Орман Куайн, Сол Крипке, Дейвид Луис, Джон Остин и Рудолф Карнап .

Четвърта глава от дисертационния труд е посветена на едно ново философско движение, развиващо се през ХХI в. – експерименталната философия и нейния апел към въвеждане на емпирични методи в полза и подкрепа на традиционната философия.

Пета глава има за задача да представи възникналия в Германия през 20-те години на ХХ век и разпространил се напоследък в цяла Европа неосократически диалог. Втората част на пета глава е посветена на сферата на преподаването на философия на ученици от средното училище. Изследват се очакваните промени в ролята на учителя по философия и в дейността на учениците в резултат на ангажирането на индивидуалния и

груповия емпиричен опит на участниците в процеса. Разглежда се учителската дейност като ключова за подбуждане на интереса на децата към хуманитарната сфера, с ясното намерение да покаже как учениците са най-младите носители на философски знания.

Бих посочила, че това е една от теоретико-практическите заслуги на дисертацията – включването на емпиричния метод в преподаването на философия в училище, като обект на изследването е самата философия и боравенето с нея чрез различни прийоми, като дебати, академични форуми, казуси и др.

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Оценявам като *обективна и коректна*, приложената справка за научните постижения с приносен характер, съдържащи се в дисертационния труд на Илия Русенов, чиито основни акценти са:

- направена е стъпка в посока как се верифицира твърдението, че философията използва емпирични методи като са изложени различни философски похвати с емпиричен характер;
- направен е опит да се защити емпиричният аспект в мисловните експерименти, които са свързани с въображението и опита;
- в хронологичното изложение на развитието на философията на езика е открито разграничението между философска теория и емпирични методи за верифициране на философските хипотези, като се защитава тезата, че боравенето с езика е вид емпиричен опит;
- разгледана е ролята на учителя по философия в средното образование като фасилитатор на учебния процес при боравенето на учениците с философски проекти, казуси и дебати, така че да се открие ползата от въвеждането на емпирични похвати в преподаването и упражняването на философски умения;

- защитен е изводът, че експерименталната философия има място в арсенала на философските методи като публично свидетелство за актуалните интуиции на философи и нефилософи по различни философски проблеми,

Приложеният списък на използваната литература е удовлетворяващ като обем и времева актуалност – 141 заглавия (от които 20 на български, 121 на английски език).

4. Оценка на публикациите по дисертация

Налице е необходимият минимум от *публикации* по темата на дисертацията. Всички публикации са в проблемното поле на дисертационното изследване. Написани са коректно, компетентно и отразяват конкретни аспекти на изследователската работа на докторанта. И четирите публикации са в авторитетни научни издания .

В *автореферата* съдържанието на дисертационния труд е отразено коректно и достатъчно прецизно в структурно и съдържателно отношение.

5. Препоръки и въпроси

Мога да отправя към автора следната *препоръка*: в бъдещите си разработки по темата да включи и приложението на емпиричния метод в преподаването на философия във висшето училище (където философията все още е останала в учебните планове), защото това би било изключително полезно, особено за преподавателите с по-малък академичен опит.

На тази основа ще формулирам и *своя въпрос*: Бихте ли дали примери за прилагането на емпиричните методи в нефилософски области (и кои) и спрямо какви крос-културни и личностни различия.

6. Заключение

В дисертационния труд на *Илия Русенов* се съдържат достатъчно научни и научноприложни резултати. Съдържанието на дисертационния труд недвусмислено доказва, че докторантът притежава способности за самостоятелни научни изследвания.

Качествата на дисертационния труд ми дават основание да считам, че той напълно отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за учебната дейност на СУ. ***Убедено предлагам на научното жури да присъди на Илия Русенов научната степен „доктор“ по научната специалност „Философия“ в СУ.***

10.09.2022г.

Подпис:

Доц. д-р Н. Михалева